

naš pravični cesar pripoznava. Nisem prevzetna na zmožnost svojega uma, dasiravno ga vës svet občuduje; le žalost me obide, da mi pri množici besedi svojega jezika ne sestavljajo takih bukev, ki bi svojo srečo pospeševale v meni razumljivem jeziku. Milo se mi dela, ako vidim šolske slovenske berila glavnih in realnih šol brez tiste hrane, kjer se ne govori o mene preživljajoči obrtni in kupčiji in da nedeljske šole tega ne nadaljujejo; da se ne uči bolj obrtniške in kupčijske bukve v domačem jeziku voditi in nemškega in laškega jezika ne po natorni poti materinskega; srce me boli, da moje šolske bukve za kmetijo ne govoré o živino-, vino-, murbo-, čbelo- in sadjoreji in o poljedelstvu sploh bolj jasno, in se mi tega premalo uči, za kar je moj kmetiški stan poklican. Kaj hočem potem še govoriti o obrtniškem slovenskem časopisu, ako vidim, da imamo še zmiraj mest in glavnih šol, ki še svoje učiteljce za žensko obrtnost nimajo. Jaz vem dobro o slovečih svojih sinovih, ki me ljubijo, toda popačeni svet jih ne spozná. Pa tudi nič me ne zadržuje od mojega imenitnega namena, ako bi le samo moji učitelji moje potrebe prav spoznali; odkritosrčno rane celili; mi bomo pomagali z dobrimi nasveti po domačih bukvah in časopisih; se po svetu bolje v teh zadevah ogledovali; mene kot hranivno mater podpirali, me branili in iz srca ljubili; da bi čistili zlato od blata in vcepali otrokom mojim namesto mrtvih in to še celó ptujih nedosegljivih pravil slovnice koristne poduke za življenje ter uvidili sami, da človek si ne more še toliko z jezikom kakor z znanostjo, ki se pa najbolje v domačem jeziku množi, svoj kruh, domačo zadovoljnost, srenjski mir, blagor dežele in srečo celega cesarstva zadobiti. — Slavimo svojo od Boga podeljeno národnost, in slave po nji pridobljeni smemo se nadjati!

Kdor pa hoče mojemu nasvetu slediti, naj kupi za učitelje pisano knjigo: „Lehrbuch der Technologie von Prof. Barentin in der Heyer'schen Verlagshandlung in Wien zu 1 fl. 20 Nkr.“ in morda mi bo hvalo vedil!

Iz Črnomlja.

Rodoljub.

Solske reči.

*Govor konec šolskega leta gimnazije novomeske. *)*

Govoril J. Tomaževic.

„S trdom in snojem obdali bogovi so stezo h kreposti.“ Ta važni izrek, vraščen v človeški naravi, pa po skušnji potrjen, resničen in veljaven je dandanašnji tako, kakor je bil pred tisuč leti, ko ga je zapisal grški pesnik Hesiod.

Sreča je geslo človeškega zaroda; delo je nature nepremakljiva zapoved. Naprej, naprej! je klic sedanjega časa; delaj, delaj! le z delom se pride naprej, je jek človeške osode. — Prave sreče, in pa stalne sreče je najti le tam, kjer spolnuje vsaki ud delo njemu odmerjene naloge, naj si bo v družini posamezni, naj si bo v občenem življenju države. K temu cilju pa je neomakljivi pogoj ta, da se vadi človek dela že od mladih nog. Saj vidimo v vsakdanjem življenji, kako se vaditi mora vsakteri na svoje opravilo; kmet, ki polje obdeluje, prime kmali za drevo; vročino trpeti, mraz prenašati je vaje že od mladega; rokodelc, ki si na rokah kruh služi, poprime se rokodelstva že v mladosti.

Po različnosti naloge mora biti tudi pripravljanje različno; kajti potrebe človeškega zaroda so prerasne, da bi mogel en sam človek zadostiti na vse plati; moči posameznega človeka so pa tudi prepiche, da bi mogel sam vse obseči. Harmonija, ki jo je vsegamogočni Stvarnik vložil v naravo, razvijati se more v človeški družini le takrat, ako

stori vsakteri delo njemu odmerjeno. Vaja mora biti toraj primerjena delu, vaja mora biti toliko zvestejša, kolikor važniši je cilj; toliko skrbljivša, kolikor težji je cilj.

Bratje mladenči! naš cilj je krasoten in imeniten; mi smo poklicani k viši omiki; naša naloga je doseči tisto stopnjo izobraženosti, da bomo zamogli koristiti z dušnimi močmi cerkvi, državi in narodu. Izmed nas bo zahtevala cerkev skrbnih pastirjev, država modrih pravoslovcev in zdravnikov, zahteval bo narod umnih učencov in zagovornikov, da bodo izobražali sine matere Slave in zagovarjali njene pravice. — Naloga je težka in pomoček je bistrenje uma in pa izobraženje dušnih moči. Mi smo na gimnazii, to je, v vaji in predvoru više omike in viših umetnost; naj se že potem obrne kdo k temu ali temu stanu, naj se poprime teh ali teh vednost in umetnost, priprava je ena in ista, namreč vaja in omika dušnih moči. To pa doseči je moč le s tem pogojem, da se poprimemo in držimo vseh predmetov, vseh vrst nauk in podukov s krepko in resnobno pridnostjo, kajti le zedinjene dajo celotno in enojno izobraženje, posamezne znajo biti brhke rastlike, toda osahnele bodo kmali ter ostale brez sadu. Le tisti bo mogel delati z uspehom v kakem posebnem oddelku vednosti, kateri si je pridobil krepko podlago vesvoljne izobraženosti.

Čas mi ne pripušča, da bi razlagal tu korist in važnosti vsaktere vednosti; omenim naj le to, kako pripomorejo k formalni omiki duha, ter pomagajo človeku izvršiti nalogo.

Prvi in neobhodno potrební pogoj omiki je ta, da umeš svoje misli dostojno izrazovati, in tega te uči slovníštvo. Po slovnístvu ali gramatiki se jame človeški um zavedati samega sebe; človek jame spoznavati in zavedati se postav, po katerih dela in sklada naš um. Slovnica namreč nas uči, kako je ločiti različne reči od različnih; kako naj izrazujemo posamezne zaumene s priličnimi izrazi; kako naj vežemo besede v stavke ter oblikujemo svoje misli; ona nas uči, kako je ločiti različne reči od različnih; kako naj zberamo enake in podobne v celoto, kako imamo subsumirati ali spovzemati posamezne reči pod splošne zaumene — ali z družimi besedami, slovníštvo nas pelje na prvo stopnjo logike. — Ali, dragi součenci! to se dá doseči s pravim uspehom le v domačem, materinskem jeziku, ki ga človek občuti; kdor se zavé slovníških pravil v svojem jeziku, lahko mu bo stalo učiti se tudi družih. To so spoznali vsi izobraženi narodi, ter se držali te poti. Poglejmo le malo v zgodovino nazaj in vidili bomo, da je res temu tako. Rimljani so bili skoz in skoz praktičen narod; res so se izobrazili še le potem ko so se soznali z Gerki, toda izobrazili so se po domače. Pošiljali so bogati Rimljani sine v Atene, pa ne da bi jih grčili; posnemali so rimski pisatelji Grke, pa posneli so samo to, kar so spoznali sprejetnega za svoj narod, ter ponaredili v latinskem duhu, kajti vedili so, da cvete lepo le cvetlica odgojena na domačem polji. Kar so vidili latinski pisatelji pri Grkih sposobnega za rimski živelj, predelali so po domače ter tako množili lastno literaturo, in tako so dobili svojega Cicerona in Livia, Horacia in Tacita. — Kakor so delali Rimljani, delali so in delajo še sedaj Angleži in Nemci, posnemali so Grke in Rimljane. Mi pa Slovenci posnemajmo Grke, Rimljane in Nemce; toda po izgledu Rimljanov; kar namreč imajo drugi narodi priličnega za nas, prisvojimo si ter presadimo na domače polje. To pa določiti more le tisti, ki je izobražen po slovníški, ki pozná značaj slovenski in ume, kaj se pristije našemu narodu; česar se je navzel drugje, mogel bo povedati po domače, in tako se bo uresničila želja našega slavnega rojaka Kopitarja, ki pravi: „Narod se bo izobrazil takrat še le, kadar bodo razlagali učenci svoje vednosti v jeziku umevnem ljudstvu; vednost ne bode lastnija učencih, marveč bode došla vsacega, ki zná brati.“ — In tako, blagi mladenči, bode koristila formalna omika posameznih celemu slovenskemu narodu.

*) Govor ta utegue zanimiv in podučen biti tudi mnogim našim bravcom, ki niso ravno šolniki. Vred.

Ko se zavé um samega sebe, pristopi mu, in ga pelje naprej tista nepristrana sodnica človeškega zaroda, ki se ji pravi zgodovina. Zgodovina je tisto srečo, ki nam stavi pred oči vedni boj dobrega s hudim in hudega z dobrim. Ona pregleduje vse kraje in čase, pripoveduje unanje dogodke in jih preiskuje, pretresuje in tehta po notranjih vrokih, ter veže med seboj vzroke in nasledke; ona nam kaže pogled nazaj, nam odpira pogled naprej, in tako bistri um človeški. — Zgodovina nam drži odprte bukve človeškega življenja, krivičnosti in pravičnosti celih narodov; ona kaže, kam pripelje strast in samopašnost, kam pridejo človek in celi narodi, ako prezirajo postave in pravice utrjene v naravi, dane od Boga; ona kaže, da jame razpadati narod takrat, kadar jame zaničevati in zapušati pot pravice, kadar se obrne na pot brezbožnosti, mehkuznosti in ohle sebičnosti. Zgodovina uči in spodbada, opominja in svari; zgodovina je potem takem učitelja in blazitelja človeštva.

Pa tudi po vesvoljni naravi se mora ozirati človeški duh ter jačiti svoje moči. Naravoslovstvo in natoroznanstvo pelje človeški um v globoke šahte natornih skrivnost, in ga povzdigne v šinje podnebje, da občuduje modrost in mogočnost Stvarnika; navdaja ga z zavednostjo imenitnosti in veljavnosti človeške nature, povzdigne ga čez naravo ter stavi v sredo med Stvarnika in stvarjene reči. Podá mu celo naravo v preiskavo, kaže mu postave, po katerih dela natora, uči ga, kako naj stvari vrede, loči in ustavlja ter rabi v svoj prid. Podani so mu pomočki za časno življenje, toda iskati si jih mora sam, kakor zahtevajo potrebe in časi. Vse to pa se godí ob roki neomahljive in nepremakljive matematike, ki je tako rekoč postavodajavka človeškega uma. — Pač lepa prilika, um si uriti in brihtati!

Vsemu izobraženju pa podeli pravo veljavo in stalno žlahnost sveta vera — tista krasna hči nebeška, glas Stvarnika do svoje stvari. Kakor povzdigne natoroznanstvo človeka nad vse stvari, tako ga uči veroznanstvo, naj bo pokoren in podložen Božjim postavam. Le-ta nam odkrije prave razmere med Stvarnikom in stvarmi; odkaže nam meje, med katerimi se imamo gibati in delati, da dospemo do prave sreče; odkaže nam meje naše prostosti, ter žlahni dela človeškega truda. Vera vodi človeški um pri preiskovanji po poti večne postave, da ne zaide v zmotnjave; kar ne more doseči sam, razodene mu ona. Zvesta tovaršica v vseh okolišinah življenja povrača mu trud z zavestjo spolnjene dolžnosti; kaže nam pot v pravo domovino, ter povzdigne človeka nad vse druge stvari. — To je uzor prave omike, to je znamenje prav izobraženega človeka, ako si brihta um in uri dušne moči, kolikor je mogoče doseči človeku samemu; kamor pa um ne doseže, da posluša razodete resnice in da je pokoren večnim postavam.

Kdor je izobražen tako, dosegel bo namen, ki mu ga je odločil Stvarnik; koristil bo cerkvi, državi in narodu. Kot vrli ud človeškega društva pripomogel bo k tisti harmonii, ki jo je Stvarnik ustanovil med vesvoljnimi stvarmi. In ako je dosegel Stvarnikov namen, dosegel bo tudi svojo lastno srečo, kajti kdor pripomore k sreči drugim, srečen je sam.

Bratje mladenči! mi smo poklicani izmed mnogo družih, da delamo v človeški družini na podlagi više omike. Nujmo, storimo se vredne tega slavnega poklica! Nujmo, podvijajmo se, da si pridobimo potrebnih vednost, da bomo potem trdni udje državnega društva, da bomo vsaki po svojem stanu to, kar terja od nas previdnost Božja in prid človečanstva!

Mi, ki zapustimo gimnazijo, sezimo si v roke in vzemimo si za slovo trdni sklep, da hočemo na podlagi zadobljene omike delati naprej vsaki po svojem stanu za narod; da ne ostajamo pri tem, kar vemo sedaj, marveč to

nam naj bo le podlaga za prihodnjo delavnost; da hočemo zvesto spolnovati svoje dolžnosti v prid človečanstva; da se ne bomo dali odvrniti od prave poti, ne bliščobam unanjih ugodnost, ne težavam in zoprnostim, dobro vedé, da najboljše plačilo storjene dolžnosti je dobra zavest. — Zane-marjati omiko dušnih moči, opuščati napredovanje v vednostih bila bi nehvaležnost do Stvarnika samega. Opuščati pridobljene vednosti in jih ne obračati v prid in poduk bližnjega, bila bi krivica do človečanstva sploh in do naroda posebej. Kajti narod se ozira na izobražene može in se ravna po njih; narod pričakuje od učenih poduk in brambo pravice, zakaj kar je dano nekterim, ni dano vsem; kdor polje obdeluje, ne more se pečati z učenostmi. Narod donša stroške za izobraženje nekterih izmed sebe, in izobraženi morajo ploditi omike med narod; da tako spolne vsak svojo nalogo in pripomore k vesoljni harmonii.

O gorški c. k. gimnazii.

Iz Gorice 3. sept. — ? — Letošnji letopis goriške gimnazije obsega nemški spis od profesorja J. Steiner-ja: „Ueber die griechische Erziehung in ihrem Wesen und ihrer Bedeutung für unsere Zeit“, in slovensko prelepo poezijo: „Prokletstvo in blagoslov“ ali „Mavra nad jeziki“, složil A. Marušić, katehet in profesor slovenščine. Učencov vseh skupaj je bilo 381, po veri 374 katoličanov in 7 judov; po rodu 198 Slovincov, 109 Furlanov, 41 Italijanov, 33 Nemcov. Pisane so v imeniku slovenske imena Slovincov čisto slovenski, Neslovincov pa, kakor komu je drago, po laški ali nemški pisavi; ne manjka celó takih, ki slovenski končnici ić, po laški pisavi ig še talijanski i pridenejo, postavimo: Batić = Battig = Battiggi. Učili so se letos Slovenci slovenščine v spodnji gimnazii po 2 uri in v zgornji po 1 uro na teden. Da se pri taki pičli hrani Slovenec, ktereja jeziku so bile šolske vrata na stoletja zatvorjene, ne odebeli, kdo ne previdi? Slovenec, sicer navajen potrpeti, ne bo vendar odjenjal v zavesti samega sebe tirjati pravice svoje, dokler mu ne prisije na prag njegov milejše sonce.

Dokončale so se gimnazijske šole 30. preteklega meseca. Po dovršeni véliki maši in zahvalni pesmi „Te Deum“, pri kateri so rejenci malega semenišča pod vodstvom muzikalnega učitelja Mailing-a čvrsto odpevali, so se učenci, profesorji in gosti sošli v šolski dvorani za ta dan nalašč z bršljanom okusno ozaljšani. Počastili so pričijočo slovesnost Njih prevzvišenost nadškof Andrej, deželni glavar s svojimi odborniki, mestni župan, c. kr. okrajni predsednik in še drugi blagorodni gospodje in gospé. Pričelo se je z ginljivim petjem zgorej omenjenih rejencov, na kar so sledili zaporedoma govori nemški, slovenski in italijanski. Po vsakem govoru je odmevalo soglasno petje. Nemški je govoril K. Hugelmann, prvak 8. razreda, učenec lepega obnašanja, bistre glavice. S svojim govorom, ki ga je nek sam zložil, je marsikomu pričujočih v srce segel, osobito tačas, ko se je poslovljal od gimnazije, od svojih součencov, ter ostalim raznim po jeziku priporočeval vzajemno bratovsko ljubezen. — Drugi govor je imel A. Rojic, prvak 7. razreda, mladeneč čvrstega uma, previden s 5 talenti, Slovenec, ki svoj dom mirno ljubi, kot vsak poštenjak, ki noče izdajati svojega naroda. Srčen na oder stopi in krepko deklamira že omenjeno poezijo: „Prokletstvo in blagoslov“. *) — V italijanskem jeziku je govoril tudi sedmošolec Fr. Canevari „o slavi Marije“. Tega učenca le po imenu in obličji poznamo. Po končanih govorih so se izvrstni učenci vsakega razreda oklicali, podarili so se pa le nekteri izvrstnikov spodnje gimnazije. Štirje slovenski prvaki so v dar dobili, kar se nam prav pametno zdí, nemško-slovenski del vélikega slovarja. Sklenila se je vsa ta slovesnost z navadno cesarsko pesmijo. — Čeravno so vsi trije govorniki

*) Jo bomo drugi pot natisnili v „Novicah“.

svojo nalogo več ali manj dobro dovršili, vendar z enako pohvalo niso bili vsi od občinstva sprejeti. Med tem, ko je nemški mirno in tiho z odra stopil, so na slovenski govor gromoviti „živio“ se ponavljali, tudi so Lah svojemu italijanskemu govorniku „Evviva“ in „Bravo“ zagnali. Da bi kdo pričujoč bil, ki je živel in umrl še pred 1848. letom, rekel bi, to je „demonstracija“. Kdor pa ni več starokopituež in vsaki narod z enakopravno ljubeznijo objema, to pa duh današnjega časa brezstrastno razloči, si jo bo pa prijazno brez vseh „Hintergedanken“ mislil: to je: „alla ultima moda“, „et quis contra torrentem“? Moda sedanjega veka je namreč, da se vsak narod najbolj svojega jezika, le svojih šeg in vsega, kar je njegovega, držati hoče, dasiravno, ako je pošten, nič ptujega ne zaničuje, marveč spoštuje, se vé da bolj potihoma, kar je pri sosedu prav in hvalevredno. Da so tedaj Slovenci, katerih je bilo pri zgorej omenjeni slovesnosti najobilniše, le svojemu govorniku obilen „živio“ poklonili, in da Lah ni ne Nemcu, ne Slovencu, ampak le laškemu „evvi-“val in „bravo-“val, je, mislimo naravno brez vse zamere „alla ultima moda“. Da pa pesica Nemecev pričujočih ni aplaudirala svojemu govorniku, čeravno je izvrstno govoril, utegne tudi biti „alla ultima moda“ toda „nach Art der deutschen Höflichkeit“. In da so se pri tej naši slovesnosti omenjeni narodi tako zvesto po „modi“ obnašali, mora biti vendar kdo kriv? Nemec ne, Lah ne, torej le menda Slovenec, ali marveč kriva je slovanska obleka, ki si jo je bil slovenski govornik v svoji nedolžni nepremišljenosti omislil, in ž njo pohlevno obléčen na leco stopil, nad katero se ni dozda nobena poštena duša pohujšala; tudi njegovi naprejpоставljeni ne, ki so ga v surki neposrednje pred slovesnostjo vidili. Očitna priča, kako prilično je obnašati se mu „alla ultima moda“. Kajti „antislavisti“, katerim se enakopravnost po nobeni poti ne prileže, navadno vsako nedolžno očitno veselje, ki si jo Slovenci dandanas napravijo iz veselja, da po stoletjih z Nemcom in Lahom enakopravni biti zamorejo, že za demonstracijo imajo, torej pa tudi radi — rečem — iz srca radi plat zvoná udarijo, da na vse strani zabrenči: „staatsgefährlich!“ Saj smo vsi otroci ravno taistega nebeškega Očeta, ki je binkušni praznik vse jezike blagoslovil in torej vsem jezikom in narodom enakopravnost podelil; otroci smo pa tudi ravno taiste ustavne Avstrije, ravno taistega preljubljenega vladarja in cara, ki se je s svojo veličastno besedo zaprisegel: „Enakopravnost vsem mojim narodom!“ In ravno enakopravnost, ne več in ne manj, si vsak pošten Slovenec želi, in po nji bo hrepenel bolj in bolj, pa nikomur svojih sosedov za las njihovih pravic ne skrivi, opiraje se kot veren katoličan na presveto zapoved: „Vse, karkoli hočete, da bi vam ljudje storili, tudi vi jim storite.“ Mat. 7.

Ozir po slovanskem svetu.

S r b i j a.

Zemlja in národ srbski.

Popisal dr. Ivan Podlišček v Topčideru.

(Dalje in konec.)

Dozdaj sem popisal dosti obširno Beligrad, naj popišem še nekoliko Topčider.

Topčider, četrť ure od Belega grada oddaljen, je Belemu gradu to, kar je Schönbrunn Dunaju. Topčider je raj lepe zemlje srbske v globoki, ozki, dolgi in rodovitni dolini, po kateri se majhen potok lepo sém ter tje vije in v svojem počasnem teku lepe polotoke in otoke po rodovitni topčiderski dolini dela. Pa žali bože! mali potok je umazan, da se Bogu usmili! Da, uši bi se po njegovem lenem trupu redile, ako bi to ne bilo vodeno, pa, ker je vodeno, se rodijo po njem žlahne ribe in raki. Topčiderska dolina je tako rodovítna, da bi gnojenje le več škodovalo kakor koristilo, zato mastni gnoj v mali leno naprej ležeči

potok mečejo, mu ž njim lepo pot zapirajo, ga kalijo in smradijo. Nosijo in vozijo gnoj tudi na velike stare kupe, kjer trohni brez vse koristi. V Topčideru so velikanski kupi starega mastnega gnoja; ko sem jih prvič zagledal, so se mi želje obudile, jih na Kranjsko spraviti potrebni zemlji in ljudem ž njimi pomagati. Po plodonosni topčiderski dolini se velika cesta do samostana (monostira) Rakovic lepo vije.

Topčider ima lepe sprehajališča, vrte, hoste, gojzde, travnike, vinograde, mastne njive in najzdravejši zrak (vozduh); po vsi, celo uro dolgi dolini je vse polno dobrih okusnih studencov in zdravih vodá. Vrh vseh teh dobrot, ki jih je milostljivi Stvarnik topčiderski dolini podaril, je pa ona od njega še to prvenstvo dobila, da se iz njene globočine nikamor drugam ne vidi, kakor v visoke nebesa, — in to je pač najlepši pogled. Al lep in daljni pogled se človeku na vse strani sveta odpre, ako si enega bližnjih homicov izbere in na-nj stopi.

Zavoljo krasote, ki jo je Topčider od milostljivega Stvarnika v obilnosti sprejel, šteje mnogo prebivavcov tudi pozimi; poleti vse iz Belega grada v Topčider dere. Da! še knez s svojimi mnogobrojnimi spremljavci vsaki dan v Topčider pride in še celó pozimi nas večkrat obišče.

Po lepi veliki topčiderski sladko dišeči lipovi hosti, ki se „košutnjak“ imenuje, kateri je poln jelenov, srn in družih pohlevnih žival, je poleti vse polno ljudi, ki se v prijetni senci pō gladkih sém ter tje zavutih potih in stezah sprehajajo, pesmi in davorije veselo popevajo, na gosle, dudle, gajde ali drugo narodno orodje veselo igrajo, kolo plešejo in mendrajo, klobase ravnajo, se s slanino mastijo, svinske plečeta, pečene piščeta, purane in drugo robo oberajo in žlahno vince v prijetni senci srkajo. Nad njimi pa marljive čbelice veselo frfrajo, se v okroge sučejo in sladek, lepo dišeč med nabirajo.

Razun lepega lipovega, živali in veselih ljudi polnega košutnjaka so po topčiderski dolini še druge prijetne sprehajališča. Tú so namreč lepi in veliki lepo vredjeni vrtje, polni plodonosnega drevja vsake baže. Drugi vrtje so polni različnih cvetlic, polni prijetnih senčnih sprehajališč, goščav in šum, lepo vredenega neplodnega drevja; polni dobrih okusnih vodá, polni stoječih, mlačnih visoko v zrak švigajočih vodometov.

Topčiderski travniki, kateri se po večkrat na leto kosijo, so polni lepih žival, krav, kónj, volov, mastnih svinj, kodrastih ovac itd. In lepe topčiderske njive donašajo brez velikega truda bogato žetev.

Topčider ima lepo lego, da lepša biti ne more; vendar je dozda še dolina solz, v kateri čez 500 ljudi časnó pokoro dela. Človek, ki v Topčider veselja iskat pride, se zavoljo tega nikakor ne more srčno radovati, ko po celi lepi dolini, kamor kolj stopi, vkovane ljudi s teškim, strašno ropotajočim železjem in okoli njih beriče (pandure) s palicami, puškami in hanžarom oborožene vidi. Vkovani topčiderski jetniki so namreč samo ponoči v zaporu, podnevi morajo na polji delati, morajo njive obdelovati, orati, travnike kositi, žito in mrvo spravljati, drva po hostah sekati in domú voziti. Vkovani jetniki morajo pozimi in poleti, bodi si huda zima ali vroče sonce, kamnje streljati in lomiti, hiše zidati, ceste delati itd. Vkovani topčiderski tatje in razbojniki morajo lepe vrte in sprehajališča obdelovati, drevje saditi, cepiti itd. Oni pasejo neizbrojne krdela kónj, svinj, goved, gosí, puranov itd. Da! topčiderski tatje morajo noč in dan po lepih, žlahnega sadja polnih vrtih na straži stati, da ga kdo ne krade! Oni tudi tešejo, šivajo, mizarijo, klanfajo, kujejo in delajo težko železje sami, ki si ga na noge nakujejo, in delajo po upraviteljskih fabrikah. Kakih 60 jih je odkovanih, ki so za postrežbo pri upraviteljskih uradnih; vsaki topčiderski činovnik (uradnik) in vsako ministerstvo ima nekoliko topčiderskih tatov za postrežbo; tudi jez jih imam 20 za bolnišnico in